

In the name of Allah, the compassionate, the merciful
به نام خداوند بخشنده مهربان

سرشناسه:	بروززاده، محسن، ۱۳۵۴
عنوان و نام پدیدآور:	نقش حسابداری در توسعه اقتصادی / محسن بروززاده، احمد صادقی گل‌مکانی
مشخصات نشر:	قم، مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی ﷺ، ۱۴۰۱
مرجع تولید:	پژوهشگاه بین‌المللی المصطفی ﷺ
مشخصات ظاهری:	۱۵۴ص
شابک:	۹۷۸-۶۲۲-۳۱۵-۰۹۵-۱
یادداشت:	چاپ قبلی: مرکز جهانی علوم اسلامی، ۱۳۸۵
یادداشت:	چاپ دوم، ۱۴۰۱
موضوع:	حسابداری - تحقیق / Accounting -- Research درآمد ملی - حسابداری / National income -- Accounting رشد اقتصادی / Economic development
شناسه افزوده:	صادقی گل‌مکانی، احمد، ۱۳۳۸
شناسه افزوده:	جامعة المصطفی ﷺ العالمية. مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی ﷺ
شناسه افزوده:	Almustafa International Translation and Publication center Almustafa International University
رده‌بندی کنگره:	۵۶۳۰HF
رده‌بندی دیویی:	۰۷۲/۶۵۷
شماره کتابشناسی ملی:	۸۸۱۷۶۴۱
این کتاب با کاغذ حمایتی منتشر شده است	
BA0082.j2	

نقش حسابداری در توسعه اقتصادی

مؤلف: محسن بروززاده - احمد صادقی گل‌مکانی

چاپ دوم: ۱۴۰۱ ش / ۱۴۴۳ ق

ناشر: مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی ﷺ

● چاپ: چاپخانه دیجیتال المصطفی ﷺ ● قیمت: ۴۰۰,۰۰۰ ریال ● شمارگان: ۵۰۰

مراکز پخش

◀ ایران، قم، خیابان معلم غربی (حجنتیه)، نبش کوچه ۱۸ تلفن: +۹۸ ۲۵ ۳۷۸۳۶۱۳۴

تلفکس: (داخلی ۱۰۵) / +۹۸ ۲۵ ۳۷۸۳۹۳۰۵

◀ ایران، قم، بلوار محمد امین، سه‌راه سالاریه تلفن: +۹۸ ۲۵ ۳۲۱۳۳۱۰۶

✉ pub_almustafa   📖 pub-almustafa.ir   ✉ miup@pub.miu.ac.ir

باسپاس از دست اندرکارانی که ما را در تولید این اثریاری رساندند.

● مدیر انتشارات: مصطفی نوبخت   ● مدیر تولید: جعفر قاسمی ابهری

● ناظر فنی: سید محمد رضا جعفری   ● ناظر گرافیک: مسعود مهدوی   ● ناظر چاپ: ایوب جمالی

همه حقوق برای ناشر محفوظ است

با توجه به هزینه‌ها و مشکلات عدیده، هر شخص حقیقی یا حقوقی که اقدام به چاپ، بازنویسی، کپی، تکثیر و یا هرگونه برداشت جهت تهیه کتاب و تبدیل آن به جزوه، CD، فایل PDF، اسکن، عکسبرداری و یا انتشار در فضای مجازی نماید، شرعاً مجاز نمی‌باشد و پیگرد قانونی خواهد داشت.

مرکز بین‌المللی
ترجمه و نشر المصطفیٰ

نقش حسابداری در توسعه اقتصادی

محسن برزوزاده

احمد صادقی گل‌مکانی

سخن ناشر

با پیروزی انقلاب شکوهمند اسلامی و در عصر جهانی شدن ارتباطات، پرسش‌ها و چالش‌های نوینی در حوزه علوم انسانی، فراروی اندیشمندان مسلمان قرار گرفت که برخاسته از مسئولیت دشوار حکومت در این عصر است؛ دورانی که پایبندی به دین و سنت در مدیریت همه‌جانبه کشورها بسیار چالش‌برانگیز می‌نماید. از این رو، مطالعات و پژوهش‌های به‌روز، جامع، منسجم و کاربردی در حوزه دین، بر اساس معیارهای معتبر جهانی و اندیشه‌های ناب و ژرف، بایسته و ضروری است و جلوگیری از انحرافات فکری و تربیتی پژوهندگان حوزه دین، مهم و مورد عنایت بنیان‌گذاران این شجره طیبه، به‌ویژه معمار بزرگ انقلاب اسلامی، امام خمینی علیه السلام و مقام معظم رهبری علیه السلام می‌باشد.

جهانی‌شدن و گسترش سلطه فرهنگی غرب در سایه رسانه‌های فرهنگی و ارتباطی، اقتضا دارد که دانش پژوهان و علاقه‌مندان به این مباحث، با اندیشه‌های بلند و ارزش‌های متعالی آشنا شوند و این مهم، با ایجاد رشته‌های تخصصی، تولید متون جدید و غنی، گسترش دامنه آموزش و تربیت سازمان‌یافته دانشجویان به سرانجام خواهد رسید. این فرایند، گاه در پرداختن به مباحث بنیادین و تدوین متون تخصصی تعریف می‌شود و گاه در نگارش بحث‌های علمی، اما نه چندان پیچیده و تخصصی به ظهور می‌رسد.

بالندگی مراکز آموزشی، درگرو نظام آموزشی منسجم، قانونمند و پویاست. بازنگری در متن‌ها و شیوه‌های آموزشی و پژوهشی و به‌روز کردن آنها نیز این انسجام و پویایی و در نتیجه، نشاط علمی مراکز آموزشی و پژوهشی را در پی دارد. «جامعة المصطفی علیه السلام العالمية» به‌عنوان بخشی از این مجموعه، که رسالت بزرگ تعلیم و تربیت طلاب غیر ایرانی را بر عهده دارد، تألیف متون درسی مناسب را سرلوحه تلاش خود قرار داده و تدوین و نشر متون درسی در موضوعات گوناگون علوم دینی، حاصل این فرایند است.

مرکز بین‌المللی

ترجمه و نشر المصطفی علیه السلام

فهرست

مقدمه	۱۳
۱ سیستم حسابداری و نقش آن در اقتصاد	۱۵
۱. تعریف حسابداری	۱۵
۲. سیستم حسابداری در فعالیتهای اقتصادی	۱۸
۳. حسابداری و نقش آن در اقتصاد	۲۱
نتیجه: نقش سیستم های حسابداری در اقتصاد ایران	۲۴
۲ حسابداری اقتصادی	۲۷
۱. آشنایی با حسابداری اقتصادی	۲۷
۲. تاریخچه	۲۸
الف) در جهان	۲۸
نخست) مفهوم مرکانتیلیستی فعالیت های تولیدی	۲۹
دوم) مفهوم فیزیوکراتی فعالیت های تولیدی	۲۹
سوم) مفهوم تولیدی مادی	۳۰
چهارم) مفهوم جامع تولید	۳۰
ب) در ایران	۳۴
مفهوم توسعه اقتصادی	۳۶
نتیجه: اهمیت و جایگاه حسابداری در اقتصاد	۴۰

- ۳ نقش حسابداری مالیاتی در توسعه اقتصادی _____ ۴۳
- نتیجه: اجرای قانون مالیات بر ارزش افزوده با رویکرد سیاستگذاری اقتصادی در ایران _____ ۶۰
- ۴ نقش دانش حسابداری در توسعه اقتصادی _____ ۶۵
- نتیجه: حسابداری و نقش آن در تصمیم‌گیری‌های اقتصادی _____ ۶۹
- ۵ حسابداری مدیریت منابع انسانی و نقش آن در توسعه اقتصادی _____ ۷۳
- هزینه‌های کناره‌گیری _____ ۷۶
- ارزش اقتصادی منابع انسانی _____ ۷۶
- اندازه‌گیری‌های غیرپولی منابع انسانی _____ ۷۶
- نارسایی‌های روش ارزش اقتصادی _____ ۷۸
- نظریه ارزش جایگزینی _____ ۷۸
- الف) هزینه‌های استخدام _____ ۷۸
- ب) هزینه‌های آموزشی _____ ۷۹
- ج) هزینه‌های انتقال یا اخراج _____ ۷۹
- نارسایی‌های روش ارزش جایگزینی _____ ۸۰
- نظریه ضریب ارزش _____ ۸۰
- نارسایی‌های نظریه ضریب ارزشی _____ ۸۱
- نظریه مزایده _____ ۸۱
- نارسایی‌های حسابداری مدیریت منابع انسانی _____ ۸۲
- نظریه بهای تمام شده تاریخی _____ ۸۲
- مزایای حسابداری منابع انسانی _____ ۸۳
- نارسایی‌های این نظریه _____ ۸۳
- پاداش‌ها _____ ۸۴
- روش‌های گزارشگری _____ ۸۶
- نحوه گزارش‌داری‌های انسانی _____ ۸۸
- مشکلات و انتظارات _____ ۹۰
- نتیجه: جایگاه حسابداری منابع انسانی _____ ۹۰

- ۶ جایگاه حسابداری صنعتی در نظام اقتصادی ۹۳
۱. تعریف حسابداری صنعتی (بهای تمام شده) ۹۳
- تفاوت حسابداری مدیریت با حسابداری مالی ۹۴
۲. کاربرد حسابداری صنعتی در نظام بودجه‌ریزی ۹۵
- بودجه جامع (ثابت) ۹۶
- انواع بودجه‌ریزی ۹۶
- بودجه قابل انعطاف ۹۶
- مراحل تهیه بودجه قابل انعطاف ۹۷
- بودجه بندی سرمایه‌ای ۹۷
- تهیه بودجه، بر مبنای صفر ۹۸
- نتیجه: استفاده از سیستم‌های هزینه‌یابی در تصمیم‌گیری‌های اقتصادی ۹۹
- حسابداری سنجش مسئولیت ۹۹
- گزارشگری به سطوح مدیریت ۹۹
- مدیریت موجودی کالا ۱۰۰
- مدیریت کیفیت جامع ۱۰۰
- سیستم هزینه‌یابی بر مبنای فعالیت ۱۰۱
- سیستم مدیریت هزینه ۱۰۱
- ۷ حسابداری دولتی و کارایی آن در اقتصاد ایران ۱۰۵
- نتیجه: اصلاح ساختار نظام جامع مالی کشور ۱۱۰
- چالش‌های موجود در نظام مالی ایران ۱۱۰
- رتبه مدیریت دولتی ایران ۱۱۰
- ۸ مقایسه نظام حسابداری بودجه برخی از کشورها و استقرار نظام مالی اسلامی در ایران ۱۱۳
۱. تجربه برخی از کشورهای منتخب در اجرای نظام حسابداری بودجه بر مبنای عملکرد (عملیات) ۱۱۳
- ۱.۱. کانادا ۱۱۳
- الف) زمان و چگونگی شروع اجرای نظام ۱۱۳

- ب) تلاش‌های به عمل آمده در زمینه فرهنگ‌سازی بودجه‌ریزی بر مبنای عملکرد _____ ۱۱۴
- ج) موانع اصلی موجود، فراروی توسعه بیشتر نظام بودجه‌ریزی، بر مبنای عملکرد _____ ۱۱۵
- د) تجربه‌های مهم حاصل از اجرای نظام _____ ۱۱۵
- ۲- ۱. شیلی _____ ۱۱۵
- الف) زمان و چگونگی شروع و اجرای نظام _____ ۱۱۵
- ب) تلاش‌های به عمل آمده در زمینه فرهنگ‌سازی بودجه‌ریزی بر مبنای عملکرد _____ ۱۱۶
- ج) موانع اصلی موجود، فراروی راه توسعه بیشتر نظام بودجه‌ریزی بر مبنای عملکرد _____ ۱۱۷
- د) تجربه‌های مهم حاصل از اجرای نظام _____ ۱۱۷
- ۳- ۱. کلمبیا _____ ۱۱۸
- الف) زمان و چگونگی شروع اجرای نظام _____ ۱۱۸
- ب) تلاش‌های به عمل آمده در زمینه فرهنگ‌سازی بودجه‌ریزی بر مبنای عملکرد _____ ۱۱۹
- ج) موانع اصلی موجود، فراروی توسعه بیشتر نظام بودجه‌ریزی بر مبنای عملکرد _____ ۱۲۰
- د) تجربه‌های مهم از اجرای نظام _____ ۱۲۰
- ۴- ۱. ایرلند _____ ۱۲۱
- الف) زمان و چگونگی شروع اجرای نظام _____ ۱۲۱
- ب) تلاش‌های به عمل آمده در زمینه فرهنگ‌سازی بودجه‌ریزی بر مبنای عملکرد _____ ۱۲۱
- ج) موانع اصلی موجود، فراروی توسعه بیشتر نظام بودجه‌ریزی بر مبنای عملکرد _____ ۱۲۲
- د) تجربه‌های حاصل از اجرای نظام _____ ۱۲۲
- ۵- ۱. مصر _____ ۱۲۳
- الف) زمان و چگونگی شروع اجرای نظام _____ ۱۲۳
- ب) تلاش‌های به عمل آمده در زمینه فرهنگ‌سازی بودجه‌ریزی بر مبنای عملکرد _____ ۱۲۳
- ج) موانع اصلی موجود، فراروی توسعه بیشتر نظام بودجه‌ریزی بر مبنای عملکرد _____ ۱۲۳
- د) تجربه‌های حاصل از اجرای نظام _____ ۱۲۴
- ۶- ۱. مکزیک _____ ۱۲۴
- الف) زمان و چگونگی اجرای نظام _____ ۱۲۴
- ب) تلاش‌های به عمل آمده در زمینه فرهنگ‌سازی بودجه‌ریزی بر مبنای عملکرد _____ ۱۲۵

- ج) موانع اصلی موجود، فراروی توسعه بیشتر نظام بودجه‌ریزی بر مبنای عملکرد _____ ۱۲۵
- د) تجربه‌های حاصل از اجرای نظام _____ ۱۲۵
- ۷- ۱. هلند _____ ۱۲۵
- الف) زمان و چگونگی شروع اجرای نظام _____ ۱۲۵
- ب) تلاش‌های به عمل آمده در زمینه فرهنگ‌سازی بودجه‌ریزی بر مبنای عملکرد _____ ۱۲۶
- ج) موانع اصلی موجود، فراروی توسعه بیشتر نظام بودجه‌ریزی بر مبنای عملکرد _____ ۱۲۶
- د) تجربه‌های حاصل از اجرای نظام _____ ۱۲۶
- ۸- ۱. اسپانیا _____ ۱۲۷
- الف) زمان و چگونگی شروع و اجرای نظام _____ ۱۲۷
- ب) تلاش‌های به عمل آمده در زمینه فرهنگ‌سازی بودجه‌ریزی بر مبنای عملکرد _____ ۱۲۷
- ج) موانع اصلی موجود، فراروی توسعه بیشتر نظام بودجه‌ریزی بر مبنای عملکرد _____ ۱۲۸
- د) تجربه‌های حاصل از اجرای نظام _____ ۱۲۸
- ۹- ۱. تانزانیا _____ ۱۲۹
- الف) زمان و چگونگی شروع اجرای نظام _____ ۱۲۹
- ب) تلاش‌های به عمل آمده در زمینه فرهنگ‌سازی بودجه‌ریزی بر مبنای عملکرد _____ ۱۲۹
- ج) موانع اصلی موجود، فراروی توسعه بیشتر نظام بودجه‌بندی بر مبنای عملکرد _____ ۱۳۰
- د) تجربه‌های حاصل از اجرای نظام _____ ۱۳۰
- ۱۰- ۱. اوگاندا _____ ۱۳۱
- الف) زمان و چگونگی شروع اجرای نظام _____ ۱۳۱
- ب) تلاش‌های به عمل آمده در زمینه فرهنگ‌سازی بودجه‌ریزی بر مبنای عملکرد _____ ۱۳۱
- ج) موانع اصلی موجود، فراروی توسعه بیشتر نظام بودجه‌ریزی بر مبنای عملکرد _____ ۱۳۲
- د) تجربه‌های حاصل از اجرای نظام _____ ۱۳۲
- ۱۱- ۱. انگلیس _____ ۱۳۳
- الف) زمان و چگونگی شروع اجرای نظام _____ ۱۳۳
- ب) تلاش‌های به عمل آمده در زمینه فرهنگ‌سازی بودجه‌ریزی بر مبنای عملکرد _____ ۱۳۳
- ج) موانع اصلی موجود، فراروی توسعه بیشتر نظام بودجه‌ریزی بر مبنای عملکرد _____ ۱۳۴

- ۱۳۴ _____ (د) تجربه‌های مهم حاصل از اجرای نظام
- ۱۳۴ _____ ۱۲-۱. آمریکا
- ۱۳۴ _____ (ف) زمان و چگونگی شروع اجرای نظام
- ۱۳۵ _____ (ب) تلاش‌های به عمل آمده در زمینه فرهنگ‌سازی بودجه‌ریزی بر مبنای عملکرد
- ۱۳۵ _____ (ج) موانع اصلی موجود، فراروی توسعه بیشتر نظام بودجه‌ریزی بر مبنای عملکرد
- ۱۳۶ _____ (د) تجربه‌های حاصل از اجرای نظام
- ۱۳۶ _____ ۲. استقرار نظام مالی اسلامی و نقش آن در رشد اقتصادی ایران
- ۱۳۸ _____ فلسفه نظام جامع مالی اسلامی
- ۱۳۹ _____ برخی از دستورات اسلامی در زمینه امور مالی
- ۱۴۰ _____ تعاریف و چارچوب نظام مالی اسلامی
- ۱۴۰ _____ ۱. نظام مالی اسلامی
- ۱۴۰ _____ ۲. بازارهای مالی اسلامی
- ۱۴۰ _____ ۳. ابزارهای مالی اسلامی
- ۱۴۱ _____ ۴. نهادهای مالی اسلامی
- ۱۴۱ _____ ۵. اهداف بازار مالی اسلامی
- ۱۴۲ _____ تشکیلات نظام جامع مالی اسلامی
- ۱۴۲ _____ نتیجه: ضرورت طراحی «مهندسی مالی» در چارچوب اصول نظام جامع مالی اسلامی در کشور
- ۱۴۵ _____ ۹ نتیجه‌گیری
- ۱۴۵ _____ تحلیل نظری درباره سیستم نظام مالی کشور
- ۱۵۱ _____ کتابنامه